

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ВИТРАТ В ЕКОНОМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Визначення поняття «витрат» в різні часи пов'язане з розвитком економічної думки. Так, за радянських часів вітчизняна економічна теорія трактувала витрати з положень К. Маркса, який ввів поняття «суспільно необхідних витрат», під якими розуміли сукупність витрат минулої праці, що виражені у засобах виробництва, і витрат живої праці [11, с. 212]. Тобто, дійсна кількість праці (уречевленої і безпосередньовкладеної) створює вартість продукції (робіт, послуг), так як утворює реальні витрати виробництва.

З розвитком економічних відносин витрати визначають з позиції використання різних виробничих чинників у процесі цілеспрямованої діяльності підприємства. Так, Ж.-Б. Сей вважає, що вартість (цінність) визначається затратами виробництва у вигляді трьох факторів – праці, землі і капіталу [15]. Прихильники «нетрудової теорії вартості» витрати узагальнювали з мінімальною ціною товару. При цьому багато уваги приділялось оцінці ефективності використання факторів виробництва.

Сучасні вчені також оцінюють витрати з різних позицій. Такі науковці як К. Р. Макконелл, С. Л. Брю [10, с. 45], Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер [20, с. 21], Ф. Ф. Бутинець [3, с. 91], Г. І. Пашигорєва, О. С. Савченко [12, с. 19] узагальнюють під витратами грошові виплати для забезпечення підприємства певними ресурсами (матеріальними, трудовими) для використання їх у виробничому процесі. Таке визначення більш характерне для поняття «затрати», адже під витратами слід розуміти витрачання цих ресурсів в процесі виробничо-господарської діяльності. Близькі до нашого розуміння сутності витрат дають А. М. Турило, Ю.Б. Кравчук [18, с. 9].

Важливого значення при визначенні витрат в обліку має їх вартісна оцінка. Тракткування витрат з позиції витрачених ресурсів, зорієнтованих на отримання прибутку, розкрили М. Г. Грещак, М.С. Коцюба [6, с. 16], В. С. Лень [9, с. 31], А. М. Турило, Ю.Б. Кравчук [18, с. 9].

Такі вчені як М. В. Кужельний, В. Г. Лінник [8, с. 87], О. М. Бандурка [19, с. 307] об'єднують витрати як складову собівартості. Однак витрати пов'язані не лише з собівартістю.

Дещо спрощене тлумачення витрат у таких вчених, як Бланк І. О. [1, с. 150], Сопко В. В. [16, с. 328], Н. М. Ткаченко [17, с. 520], оскільки під витратами вони розуміють витрачання ресурси у грошовій оцінці лише на виробничі цілі (операційні витрати), однак на практиці витрати більш ширше поняття і охоплюють інші види господарської діяльності підприємства (фінансові витрати, інвестиційні витрати).

Ідентичними з П(С)БО 16 «Витрати» дають визначення витрат Ю. С. Цал-

Цалко [21, с. 14], С.Ф. Голов [4, с. 60].

Таким чином, необхідно розрізняти поняття «витрати» та «затрати», «витрати виробництва», «собівартість». Особливого значення виокремлення цих економічних категорій набуває в системі обліку, так як витрати займають значну облікову ділянку, тому не варто зменшувати їх змістове наповнення.

Дослідження визначення сутності витрат з погляду різних авторів дає можливість стверджувати, що для даного поняття основними характерними особливостями є: 1) витрати нероздільно пов'язані з використанням ресурсів на виробництво [21; 13; 17; 2; 14]; 2) всі витрати мають бути виражені в грошовій формі [13; 2; 6; 7]; 3) витрати є метою отримання прибутку [7; 13; 14]; 4) визначаються одночасно з визначенням доходу [14]; 5) вибуття активів або зменшення зобов'язань [21]; 6) витрати обліковують з собівартістю [2; 6].

На основі проведеного ретроспективного аналізу трактування сутності поняття «витрати» у зарубіжних і вітчизняних науковців, можна запропонувати наступне визначення, яке впливає з власного наукового бачення: витрати – це спожиті в процесі діяльності ресурси у грошовому вимірі та витрачені кошти з метою здійснення виробничо-господарської діяльності для досягнення певної мети.

Література:

1. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / І.О. Бланк. – К.: Ельга, 2008. – 724 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : [підруч.] / Ф. Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л. В. Чижевська. – Житомир: Рута, 2005. – 448 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік: [підручник для студ. спеціальності «Облік і аудит»] – 8 вид, доп. і перероб. / За ред. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік : [підручник] – 2-ге вид. – К.: Лібра, 2004. – 704 с.
5. Грещак М. Г. Управління витратами: [навч.-метод. посіб.] – 2-ге вид., без змін / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2006. – 132 с.
6. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу, аудиту. – К.: А.С.К., 1998. – 214 с.
7. Іванюта П. В., Левченко З. М. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів : [навч. посіб.] / П. В. Іванюта, З. М. Левченко. – К.: ЦНЛ, 2006. – 368 с.
8. Кужельний М. В., Лінник В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підруч. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
9. Лень В. С. Управлінський облік : [навч. посіб.] / В. С. Лень. – К.: Знання-Прес, 2006. – 317 с.
10. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю; пер. с англ.; 14-ое изд. в 2-х т. Т. 2. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 400 с.
11. Маркс К. Капитал. Критика политической экономики. Т. I. Кн. I.

Процесс производства капитала. – М. : Политиздат, 1988. – 891 с.

12. Пашигорева Г. И. Системы управленческого учета и анализа / Г. И. Пашигорева, О. С. Савченко. – СПб. : Питер, 2003. – 176 с.

13. Реслер М. В. Облік витрат і доходів операційної діяльності: [монографія] / М. В. Реслер. – Мукачево: Карпатська вежа, 2009. – 208 с.

14. Сахарцева І. І. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.] / І. І. Сахарцева, Г.А. Семенов, Г.М. Бескоста; За ред. І.І. Сахарцевої. – К.: Кондор, 2009. – 556 с.

15. Сей Ж.-Б. Трактат по политической экономии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://readbookz.com/book/135/3831.html>.

16. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.

17. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручн. – 3-тє вид. доп. і перероб. – К.: Алерта, 2008. – 926 с.

18. Турило А. М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. Управління витратами підприємства: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.

19. Фінансова діяльність підприємства : [підруч.] / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов та ін. – К. : Либідь, 2003, – 384 с.

20. Хорнгрен Ч. Г., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект : [науч. изд.] / Ч. Г. Хорнгрен, Дж. Фостер; пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 416 с.

21. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: [навч. посіб.] – К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с.

УДК 657

Маначинська Ю.А.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку і аудиту
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АКТУАРНИЙ ОБЛІК: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СТАТЕЙ ЗВІТНОСТІ

Активні фінансові ринки зумовлюють першочергову потребу у переорієнтації традиційних облікових оцінок на сучасні потреби щодо реальної характеристики вартості бізнесу, зокрема, за умов його продажу, як цілісного майнового комплексу. Детальну інформацію щодо приросту економічної вартості господарюючого суб'єкта може надати змістове наповнення актуарного балансу.

Саме дана звітна форма в системі актуарного обліку базується на інших підходах до застосування оціночних характеристик, зокрема, прерогатива надається оцінці за справедливою вартістю.

Користувачів звітності, більшою мірою цікавить інформаційне наповнення Балансу (Звіту про фінансовий стан), ніж дані Звіту про прибутки і збитки, оскільки саме Баланс дає можливість визначити приріст капіталу в цілому. При цьому, джерелами зростання чистих активів, окрім традиційних